

אחר כותלנו

עלון לבוגרי ישיבת "הכותל" פרשת "שמות" תשע"א מספר 41

משמעות של 'שם' הרב ארי הלר

השבת, בעז"ה, כל עם ישראל יתחיל לקרוא ביחד את ספר שמות, "ספר הגאולה". הספר פותח בפסוק "וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרָיִם אֶת יַעֲקֹב אִישׁ וּבֵיתוֹ בְּאֵר" (שמות א, א) - פסוק שאם נבין אותו לעומק, נגלה שאיננו תאור טכני גרידא. בפירוש המילה הראשונה "וְאֵלֶּה", אנו נזכרים בכלל שרשי"י מלמד אותנו בתחילת פרשת משפטים: "וְאֵלֶּה הַמְּשַׁפְּטִים. כל מקום שנאמר 'אלה' פסל את הראשונים, 'ואלה' מוסיף על הראשונים" (שמות כא, א). קודם ננסה להבין את המילה "שמות", ואח"כ נחזור לברר מה המילה "ואלה" באה להוסיף. יש שאלה נוספת שצריכים לברר - כל הפסוקים הראשונים (שמות א, א-ה) לכאורה מיותרים, הם חוזרים על הכתוב בסוף פרשת ויגש (בראשית מו, ח-כז). אם כך מהו הצורך לכפילות? ואם אכן יש צורך, למה כאן הרשימה מופיעה בספר שמות בנוסח מקוצר?

נתחיל את דרכנו עם פירושו של הספורנו בתחילת הספר: "וְאֵלֶּה שְׁמוֹת. אלה הנזכרים בכאן היו ראויים להודע בשם, כי כל אחד מהם ראוי להיות נחשב איש על שמו המורה על צורתו האישית. ואלה כל ימי חייהם היו למאורות, ולא יצא הדור לתרבות רעה. אמנם אחרי מותם לא היו הצדיקים שבבניהם כל כך חשובים בעיני א-לקים ואדם". לפי הספורנו, השם, ועוד יותר הזכרת השם בתורה, הוא דבר מאד משמעותי. פירוש הדבר, שאדם מילא את תפקידו בעולם, הוציא את כוחו לפועל. דווקא בני יעקב הנזכרים חיו במדרגה כזאת, ולא הדור שבא אחריהם (נכדיו של יעקב אבינו). עפ"ז ניתן לתרץ את שאלתנו, ולומר שהפסוק מופיע כאן כדי להסביר את עונש השעבוד.

לעומת הפסוק הראשון שמשמש ב"שם" (יותר מדויק, אי-הזכרת שאר השמות) לסימן הגלות, יש מישהו בפרשה שמתחיל למלא את משמעות השם שלו והוא הופך להיות סמל של הגאולה. על פי הפשט, משמעותו של שמו של משה רבנו יסודה על העבר "כִּי מִן הַמַּיִם מְשִׁיתֶהוּ" (שמות ב, י). לפי הספורנו יש בשמו של משה רבנו גם משמעות לעתיד, לא רק שהוא נמשך מן המים, אלא שהוא "ימשוך" אחרים מצרותם (עיין שם). לסיכום, המילה השנייה: שמו של הספר, שם של אדם הוא כוחו, הוא הפוטנציאל שלו בחיים, תפקידו שמחכה לו למלא אותו.

זה מביא אותנו למילה הראשונה ה"וְאֵלֶּה" ש"מוסיף על הראשונים". כל הספר שלנו הוא תוספת ל, ובנוי על ספר בראשית, ספר האבות. התפר בין הספרים הוא המעבר בין משפחה לעם. הפסוק שלנו מלמד אותנו שכשהם באו, הם היו "יַעֲקֹב אִישׁ וּבֵיתוֹ" - משפחה, עכשיו הם לא בני ישראל אבינו (איש פרטי), אלא בני ישראל - עם, חי וקיים!

הרבי מאיזביצא, הרב מרדכי יוסף ליינר ז"ל, ע, פעם שאל את תלמידיו על המשל הכפול בברכת ה' לאבות בעניין הזרע, העם. לאורך ספר בראשית, מוצאים שכשהקב"ה חוזר על ברכת הזרע הוא משתמש בשני משלים שונים "כעפר הארץ" ו"כוכבי השמים". למה, הוא שאל, יש צורך בשניהם? מה כל אחד בא להוסיף? הסביר האיזביצאי שכל משל מכוון למשהו אחר, הרי לא דומים הכוכבים לחול על שפת הים. שמסתכלים על הכוכבים, רואים כל כוכב וכוכב מאיר בעצמו. אבל שמסתכלים על החוף, לא רואים את כל גרגיר וגרגיר של חול בפני עצמו, לא רואים גרגירים של חול בכלל, אלא רואים גוש אחד של "חוף". זאת הייתה הברכה הכפולה של ה', שכל יהודי כפרט יזכה להיות כוכב, ולמלא את כחו, וביחד יהיו מגובשים ככלל. אם ניתן להוסיף לדבריו הקדושים, אולי ניתן לומר שהתפקיד של כל אחד ואחד איננו לעצמו, אלא במה שהוא תורם לכלל העם. כשכל יהודי מסתכל חושב ופועל, מעבר לאינטרסים האישיים שלו, לטובת יכולתו לתרום לכלל, אז, ודווקא אז, אנו מתגבשים כ"עפר הארץ" וממלאים את תפקידנו הלאומי כאור לגויים.

בימים אלו אנו זקוקים לברכה הזאת יותר מתמיד. בעז"ה בשעה שאנו מתחילים את "ספר הגאולה", שנזכה לכתובת עוד פרק בספר גאולת ע"י בדורנו. אכ"ר. שבת שלום!

**תהילים של שבת – פרק צ"ט
הרב ישעיהו הדרי**

הופעתו הראשונה של משה רבנו בתורה היא בפרשת שמות. מכאן ואילך הוא מלווה אותנו בכל פרשה מהפרשיות. אפשר שזוהי הסיבה הפשוטה לקביעת פרק צ"ט בתהילים לפרשתנו: "מִשָּׁה וְאַהֲרֹן בִּכְהֲנָנוּ וְשִׂמְוֹאֵל בְּקִרְאֵי שְׂמוֹ". מהתרגום לתהילים וכן מפרושי הראשונים עולה שמושג הכהנים מתפרש לפנינו בהוראת שירות, נושאי משרה, ואכן כך הוא עולה אף מדברי הפרשה על חלוקת המשימות והתפקידים של משה ואהרן.

אמנם, עיון בדרך עמוקה יותר יעלה הסבר נוסף. קיימא לן ממשנתו של ר' צדוק שקיבל מרבו "במקום שמילה נזכרת פעם ראשונה בתורה שם הוא גילוי שורש העניין" (ישראל קדושים, סימן ז'; קדושת השבת עמ' 61, מחשבות חרוץ עמ' 171. השווה: ב"ק נ"ה, א': פתח בו הכתוב לטובה ושם ברש"י: ט"ת שכתובה ראשונה בתורה.) ופעם ראשונה שנזכרת בתורה מילת קדושה הוא אצל יום השבת (קדם לו ב"ראשית חכמה" שער הקדושה פרק ב') "ומזה נמשך גם למקום ולנפש". מכן ואילך בכל ספר בראשית לא מופיע מושג הקדושה. בפעם השנייה נזכרת הקדושה בתורה בפרשתנו "המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש הוא" (פרי צדיק, שמות, עמ' פ"א). בפעם השלישית נזכרת הקדושה בפרשת בא "קדש לי כל בכור". בפעם הרביעית בפרשת יתרו ביחס לציבור – לכלל, "גוי קדוש".

ב"דעת מקרא" העלה שמזמור צ"ט שהוא שיר על קדושת ה' נחלק לשלושה חלקים. בכל חלק מבוארים עניינים מיוחדים שבקדושת ה'. כל חלק מסתיים בפזמון שראשו פניית המשורר לקהל המתפללים וסופו מענה הקהל המכריז שה' קדוש. כך בסוף פסוק ג' – קדוש הוא, בסוף פסוק ה' – קדוש הוא וכך בסוף פסוק ט' בהדגשה יתרה – כי קדוש ה' אלוקינו.

בכל שלושת החלקים ישנה התייחסות למושגי המקום – "ישב כְּרוּבִים", "בְּצִיּוֹן", "הַדָּם רִגְלָיו", "הַר קְדָשׁ" ולעומת אלה באה הקריאה – קדוש.

הסנה בוער - ויקטור ברינדץ

על אותו מקום בסמוך לסנה שנאמר עליו "אדמת קדש הוא" נאמר במדרש "כאן אתה עתיד לבנות לפני מזבח" (ילקוט שמעוני סימן קס"ט) בהוציאך את העם ממצרים, ומכאן יבנה "הר סיני נייד" (רמב"ן ראש פרשת תרומה ובפתיחתו לספר במדבר, "כתלנו" ט"ל, עמ' 209).

השילוש בקדושה בקודש שנמצאו עקבותיו בקריאת המלאכים המוני מעלה במקביל לקבוצי מטה יסודו בקריאה אל משה בפרשתנו ובפיתוחה של הנוסחה בפרקנו וערוציה מתענפים במחשבת ישראל לדורותיה עד לקטעי ההגות בפרשנות בעל "משך חכמה" (שמות יב, כא. יט, יג. במדבר ז, א) ועד להגות באורות הקודש – הקודש הכללי ובהעמקתו של הרב דסלר הובאו דבריו מפי השמועה בספר הזיכרון לבעל "מכתב מאליהו" (כרך ב', עמ' כ"ו על קדושת הר סיני).

א ה' מִלֶּךְ יִרְגְּזוּ עַמִּים יִשָּׁב כְּרוּבִים תְּנוּט הָאָרֶץ: ב ה' בְּצִיּוֹן גְּדוֹל וְרֵם הוּא עַל כָּל הָעַמִּים: ג יְדוּ שְׂמֵךְ גְּדוֹל וְנוֹרָא קְדוֹשׁ הוּא: ד וְעַז מִלֶּךְ מִשְׁפָּט אֲהַב אֶתְּה כּוֹנֵנֶת מִיִּשְׂרָאֵל מִשְׁפָּט וְצִדְקָה בְּיַעֲקֹב אֶתְּה עֲשִׂית: ה רֹמְמוֹ ה' אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲוּוּ לְהֵדָם רִגְלָיו קְדוֹשׁ הוּא: ו מִשָּׁה וְאַהֲרֹן בְּכַהֲנָנוּ וְשִׂמְוֹאֵל בְּקִרְאֵי שְׂמוֹ קְרָאִים אֶל ה' וְהוּא יַעֲנֵם: ז בְּעַמּוּד עֲנַן יְדַבֵּר אֲלֵיהֶם שְׁמָרוּ עֲדוּתוֹ וְחַק נִתַּן לָמוֹ: ח ה' אֱלֹהֵינוּ אֶתְּה עֲנִיתֶם אֶל נְשֵׂא הַיִּית לָהֶם וְנָגַם עַל עֲלִילוֹתָם: ט רֹמְמוֹ ה' אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲוּוּ לָהֶר קְדָשׁוֹ כִּי קְדוֹשׁ ה' אֱלֹהֵינוּ:

**לתועלת המעיינים -
דבריו של הרב דסלר**

לכאורה, הרי המעשה שקרה בהר סיני גדול פי כמה מזה שבהר הבית, ובכל זאת הורה הקב"ה שמיד לאחר התגלותו תפסק קדושת המקום "במשוך היובל המה יעלו בהר" (שמות יט, יג)! ומדוע לעומת זאת מצינו קדושת מקום הבית, שפוסק הרמב"ם וכן בספר החינוך: "באמת אינה דומה קדושת המקום בחורבנו לקדושתו ביישובו... וקדושתם עליהם אפילו כשהם שוממים".

ובכן, מהו ההבדל? אמר הרב דסלר, כשם שביד אדם לקחת גויל ולכתוב עליו הזכרת השם לשם קדושת השם והגויל מתקדש כלומר נכנסת קדושה בחומר, כך במקדש הקדושה נתפסת בחומר במקום עצמו, ועל כן אוסרת ההלכה הכניסה למקום באיסור כרת, אולם בהר סיני ההתגלות היתה כל כך צרופה עד שלא היתה לה אחיזה בחומר, לכן המקום הגשמי נשאר חולין.

להצלת הרבים אמר לו השי"ת "כי מתו כל האנשים" ואינו מחויב להכניס עצמו בסכנה, כל שכן שמילה שהוא על התינוק לבד שאינו דוחה סכנת נפשות וברור מאוד.

הרב הרצוג (שר"ת היכל יצחק אורח חיים סימן לט) חלק על גישתו של המשך חכמה ובתשובה סמוך למלחמת העצמאות (ג' ניסן התש"ח) כתב: "...וזה הדגשתי שם בתחילת הסעיף דרבים, כדי להחליץ מהטענה שאינו חייב להעמיד נפשו בספק סכנה כדי להציל חברו, והמובן של רבים בדבריי איננו איזה מספר של יהודים, אלא הצלת כלל ישראל, והיינו שהישוב נחשב לכל קהל ישראל, והשמדת הישוב עלולה לגרור אחריה תנועת השמדה ח"ו לעם ישראל בכל העולם.

והנה אני כבר הבאתי בקונטרסי הנ"ל שאני מסתמך על קודמי הגאון החסיד צוק"ל, בשו"ת משפט כהן, אבל קיצרתי, וגם מסקנה זאת מבוססת על דבריו זצ"ל שם, תשובות קמ"ב, קמ"ד, ושם ישנן שתי מסקנות הללו: (א) שרוב האומה יש לו דין מלך, (ב) שלהצלת ישראל כולו, אף אם לא מדין מלחמה, חייבים להעמיד את עצמם בסכנה בתורת הוראת שעה למיגדר מילתא.

ותמהתי כשראיתי להגאון ר' מאיר שמחה ז"ל, באור שמח, הל' רוצח פרק ז' הל' ח' שהוא מסיק, שלא דוקא בשביל הצלת יחיד אלא אפילו בשביל הצלת כלל ישראל, אין לו לאדם להכניס את עצמו בספק סכנה, וראייתו היא, מלשון הרמב"ם ז"ל שם, שהגולה אינו יוצא מעיר מקלטו לעולם אפילו כל ישראל צריכים לתשועתו כיואב בן צרויה וכו', ואם יצא התיר את עצמו למיתה. והוא מפרש שתוספת הדברים, ואם יצא וכו', שאינם במשנה, היא נותנת טעם לדבר, שכיון שגואל הדם מותר לו להרגו מחוץ לעיר מקלטו, אין לו לסכן את חייו. ואני תמה אקרא, הלא כשכל ישראל צריכים לתשועתו הרי זו כבר מלחמת מצוה, ואיך יתכן שאין ביד המלך ובי"ד הגדול לכופו לצאת?! ועצם הדבר קשה להבין, הלא אפילו אם אין זו אלא הצלת נפש מישראל, הרי לדעת הירושלמי (פ"ח דתרומות), ופוסקים ידועים ז"ל, חייב אדם להעמיד את עצמו בספק סכנה (ראה כס"מ הל' רוצח, פ"א הי"ד, בית יוסף ח"מ סימן תכ"ו), והיתכן לאמר שכולם טעו בדבר משנה, ח"ו.

ואמנם המשנה אומרת, שאינו יוצא אפילו לעדות נפשות, ויכול הייתי לאמר שזוהי לחייב מיתה, שאינו יוצא, אבל להציל נפש בעזרתו הוא יוצא, שאין לך דבר העומד בפני פיקוח נפש, ואם יש לו רשות לצאת אין רשות לגואל הדם להרגו. ואם תאמר הלא נאמר אפילו ישראל צריכים לו, ואפילו שר צבא ישראל כיואב בן צרויה? הנה, אין זה כ"כ מכריח, ואין זה כ"כ דוקא, שקשה לצייר שאין בישראל עוד אחד היכול

כתב הרמב"ם (הל' רוצח ושמירת הנפש פ"ז ה"ח): "הגולה אינו יוצא מעיר מקלטו לעולם ואפילו לדבר מצוה או לעדות בין עדות ממון בין עדות נפשות. ואפילו להציל נפש בעדותו, או להציל מיד הגייס, או מיד הנהר, או מיד הדליקה ומן המפולת, ואפילו כל ישראל צריכין לתשועתו כיואב בן צרויה - אינו יוצא משם לעולם עד מות הכהן הגדול. ואם יצא התיר עצמו למיתה, כמו שביארנו."

האור שמח (על הרמב"ם שם) ביאר בטעם הדבר: "הוסיף רבינו טעם למה אינו יוצא, הלא פיקוח נפש דוחה כל מצות שבתורה, ומכש"כ פיקוח נפש דכל ישראל, ואסתר תוכיח (שהסתכנה באיסורי עריות משום פיקוח נפש של כל ישראל), רק דנגד הטבע אין לנו להוסיף אחרי מצות יוצר הטבע, חוקר כליות ולב, הוא אמר כי אם יחס לבב הגואל להרגו אין לו משפט מות (ע"פ דברים יט, ו), תו אין יכולים ב"ד להמיתו, וכיון שהותר דמו לגואל הדם אין לו להכניס עצמו בספק סכנה עבור הצלת חברו מסכנה ודאית, כן נראה".

מקור דברי הרמב"ם הינם **במשנה במסכת מכות** ("א ע"ב): "ואינו יוצא לא לעדות מצוה, ולא לעדות ממון, ולא לעדות נפשות, ואפי' ישראל צריכים לו, ואפי' שר צבא ישראל כיואב בן צרויה - אינו יוצא משם לעולם, שנאמר: **אֲשֶׁר נָס שְׁמֵהּ**, שם תהא דירתו, שם תהא מיתתו, שם תהא קבורתו."

המשך חכמה בפרשתינו (פ"ד פס' י"ט) מגלה לנו את המקור בתורה למשנה זו שנפסקה להלכה ברמב"ם על אף שחז"ל עצמם לא ציינו את המקור לדבריהם: "לך שָׁב מִצָּרִים כִּי מָתוּ כָּל הָאֲנָשִׁים הַמִּבְקָשִׁים אֶת נַפְשָׁךְ - מוכח דאם היו חיים המבקשים את נפשו לא היה צריך לילך להוציא בני"מ ממצרים **אעפ"י שכל ישראל צריכים אליו אינו צריך להכניס עצמו בסכנה**. ומזה יצא לרבנו במשנה (מכות יא ע"ב) שהגולה לעיר מקלט ואינו יוצא לא לעדות מצוה, ולא לעדות ממון, ולא לעדות נפשות, ואפי' ישראל צריכים לו, ואפי' שר צבא ישראל כיואב בן צרויה אינו יוצא משם לעולם, שנאמר: אשר נס שמה, שם תהא דירתו, שם תהא מיתתו, שם תהא קבורתו... ובזה יתפרש המכילתא פ' יתרו רבי אומר: גדולה מילה שכל זכיותיו של משה לא עמדו לו בשעת דחקו כשאמר לו המקום לך "וְהוֹצֵא אֶת עַמִּי בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם", ועל שנתעצל במילה שעה אחת בקש המלאך להרגו שנאמר "וַיְהִי בַדְרֹךְ בְּמִלּוֹן". רבי יוסי אומר: חס ושלום לאותו צדיק שנתעצל במילה שעה אחת, אלא דרש משה קל וחומר ימול ויצא הרי סכנת נפשות (לתינוק הנימול). פי' דמה

ומה שהוכיח האור שמח ממה שהוסיף הרמב"ם ואם יצא התיר עצמו למיתה, אין זה טעם וסיבה לאיסור יציאתו, אלא תולדה. כלומר, שמכיון שאינו רשאי לצאת, אם יצא, יצא שלא ברשות התורה, והתיר עצמו למיתה. תדע שאילו היתה כוונת הרמב"ם כפירושו של הגאון האור שמח, היה אומר הרמב"ם אינו יוצא משם לעולם עד מות הכהן הגדול, שאם יצא יתיר עצמו למיתה (והרמב"ם שם כתב ואם יצא ומשמע שזה תוצאת מעשיו ולא פעולה האסורה).

ומה שהביא הגאון מדווינסק ז"ל, ראייה לדין זה (במשך חכמה פרשת שמות) מהפס' "לך שב מצרים כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך" שאילו היו המבקשים את נפשו חיים, לא היה צריך לילך למצרים להציל את ישראל - ודאי שאינה יסוד לבנות עליו הלכה, וכבר דרשו רז"ל לא שמתו אלא שנצטרעו, וכן שירדו מנכסיהם. ואפילו לפי הפשוט אין מכאן ראייה, ופשטיה דקרא, שאם עודם חיים היית מפחד שמא ילשינו עליך לפני פרעה ויהרוג אותך וממילא לא תוכל אפילו להתחיל להציל את ישראל.

למלא תפקיד בחכמת האסטרטגיה, אלא שיואב בן צרויה היה מנוסה גדול בזה, ולכן אין ישראל תלויים ממש בתשועתו, כי בודאי יבוא אחר אחריו (וכי יואב בן צרויה לא ימות). מה שאין כן כאן, שאם אין רק עד אחד המכחיש את העדים שבאו לחייב מיתה, ובצירוף היושב בעיר מקלט יוכל להכחישם ועל ידי כך ינצל הנאשם ואין אחר במקומו - מדוע לא יותר לו לצאת כדי להצילו?!

אולם הרמב"ם ז"ל אומר בפירוש, ואפילו להציל נפש בעדותו או להציל מיד העכו"ם או מיד הנהר או מיד הדליקה ומן המפולת ואלה הם דברים כוללים, היינו אפילו אם הוא היחידי שיודע לשוט בנהר ואין לו סכנה וברור שיציל, ורואים מרחוק אדם מישראל טובע בנהר אסור לו לצאת להציל. ועל כרחנו לאמר, שזוהי גזירת מלך, ששמה שם תהא דירתו, שם תהא מיתתו, שם תהא קבורתו, ואין חכמה ואין עצה. א"כ אין ללמוד מכאן שאסור לאדם להכניס עצמו בסכנה כדי להציל חבירו, מפני שמצד הסברא היה צריך במקרה של הצלת נפשות לצאת ולהציל, ומה שאסור לו לצאת זהו מחמת גזירת הכתוב של שמה.

הסובלים. וכשהוא רואה "איש מצרי מכה איש עברי מאֲחִיו" (שמות שם), הוא אינו משאיר את המכה ללא תגובה. מיד - "וַיִּף אֶת הַמְצָרִי וַיִּטְמְנֵהוּ בַחֹל" (שם, יב) ... גם למחרת אין משה נשאר אדיש אל מול מעשה עֵוֶל המתרחש לנגד עיניו: "וַיֵּצֵא בַיּוֹם הַשֵּׁנִי, וְהָנָה שְׁנֵי אַנְשִׁים עֹבְרִים נְצִים. וַיֵּאמֶר לְרִשְׁעִי: לָמָּה תִּפְקֶה רֵעֶךָ! (שמות ב, יג). הוא אינו יכול לעבור לסדר היום על עֵוֶל שכזה. הוא מוכרח למחות. ולא רק על עֵוֶל שנעשה ליהודים הוא איננו שותק, גם על עֵוֶל שנעשה לנכרים הוא אינו שותק. כשהוא רואה את הרועים עושים את בנות יתרו, "וַיִּקֶם מֹשֶׁה וַיִּשְׁעֶן, וַיִּשְׁקֹף אֶת צֶאֱנָם" (שם, יז). מדוע רואה משה לנכון "להתערב" בכל המקרים האלו? מי שמו לאיש שר ושופט בכל מקרה עֵוֶל המתרחש לנגד עיניו? התשובה היא, שמשה הוא אוהב צדק, ומי שאוהב צדק, אינו מסוגל שלא להגיב כשרואה מעשי עֵוֶל. הפסוק אומר: "אֲהַבֶּתָּ צְדָקָה וְתִשְׁנֵא רִשְׁעִי, עַל כֵּן מִשְׁחָךְ אֲלֵקִים אֲלֵקֶיךָ שְׂמֹן שִׁשׁוֹן מִחֲבֶרְךָ" (תהלים מה, ח). חז"ל דורשים פסוק זה בהקשר לאברהם אבינו (ב"ר מט, ט), וודאי שהדברים נכונים, אבל בפרשתנו רואים שהדברים נכונים גם לגבי משה רבנו. לפני שה' נגלה אליו בסנה, איננו שומעים דברים מיוחדים על משה רבנו, שיש בהם כדי להסביר מדוע בחר ה' דוקא בו להיות שליחו לגאול את ישראל ממצרים. אבל שומעים עליו, שהוא אינו יכול לראות את ישראל סובלים משעבוד מצרים ולא להגיב; אינו יכול לראות איש מצרי מכה איש עברי ולא להגיב; אינו יכול לראות שני אנשים עברים מתקוטטים ולא להגיב, וגם לא גויים המתנהגים באופן שאינו צודק כלפי בנות יתרו ולא להגיב. הוא אוהב צדק. חז"ל אומרים שנבחן גם בדאגה לצאן, שכשראה גדי מסכן שהתרחק מן העדר, ולא

מתוך השיחה השבועית
הרב אביגדר הלוי נבנצל

"וַיְהִי בַּיָּמִים הֵהֵם, וַיִּגְדַּל מֹשֶׁה וַיֵּצֵא אֶל אֶחָיו, וַיִּבְרָא בְּסִבְלֵתָם" (שמות ב,יא). מה פירוש "וַיִּבְרָא בְּסִבְלֵתָם"? מסביר רש"י: "נתן עיניו ולבו להיות מיצר עליהם". משה אינו מתכוון באחיו הסובלים התכוונות בעלמא, אלא לוקח את הדברים אל לבו. "נתן עיניו ו לבו להיות מיצר עליהם". יכול היה גם לראות ולא לקחת ללב. למה שיהיה אכפת לו מאחיו הסובלים? הרי אליו אין חשש שתגיע הרעה, שהרי הוא נסיך בבית פרעה, ומוגן מפני השעבוד. אבל הוא איננו נוהג כך. הוא רואה, ולוקח ללב. ולא רק ללב, אלא גם לכתפיים. "היה נותן כתפיו ומסייע לכל אחד ואחד מהם" (שמו"ר א, כז). הנסיך אינו חס על כבודו, ונושא על כתפיו משאות כבדים, כדי להקל מעט מסבלם של אחיו היהודים. כי אחד מארבעים ושמונה דברים שהתורה נקנית בהם, הוא שיהיה אדם "נושא בעול עם חברו" (אבות פ"ו מ"ו), ו"נושא בעול עם חבירו" אין הכוונה בגופו בלבד או בלבו בלבד, אלא בשני האופנים גם יחד, כשהדבר אפשרי. כשאין אפשרות לשאת בעול עם חבירו באופן גופני, צריך לפחות להצטער עמו בלב. אבל כשאפשר לעזור לו בגוף, צריך לעזור גם באופן זה, ולא די לשאת עמו בעול בלב בלבד. אם אומר אז לחבירו: "אני מצטער בצערך" ובגופו אינו עוזר לו, אות הוא כי גם הצער אינו אמיתי כ"כ, וגם נשיאה בעול בלב אין כאן. ועל כן, נושא משה בעול עם אֶחָיו לא רק בלבו, אלא גם בגופו. "נתן עיניו ולבו" וגם את כתפיו לעזור לאחיו

ישראל. ואהבת ישראל במקרה של שני האנשים העברים, היא אהבת ישראל כפולה. גם כלפי המִּמְכָּה - שלא יָפָה, וגם כלפי המִּמְכָּה - להצילו מעבירה, לבל ירד לבאר שחת. כי אהבת ישראל מחייבת להציל את חבירו לא רק מצרה גשמית, אלא גם מצרה רוחנית. וטוב וגדול החסד האחרון מן הראשון. כי המִּמְכָּה - יסכול רק כמה דקות, אבל המִּמְכָּה יסכול בחיי הנצח שבעוה"ב, וא"כ הצלתו היא חסד גדול יותר מאשר החסד של הצלת המִּמְכָּה (אלא שֶׁהמִּמְכָּה הרשע לא רצה להיות מוצל ע"י משה רבנו, והתחצף אליו). ועכ"פ, גם אהבת ישראל של משה, כמו אהבת המשפט שלו, איננה נובעת רק מאהבת הבריות, אלא מאהבת ה'.

היה בכחו לשוב אל העדר בכוחות עצמו, ריחם עליו ונטלו על כתפיו והשיבו (שמו"ר ב, ב), אבל קודם כל בדברים המפורשים בתורה. הוא לא יכול לראות עֵוֶל, הוא מחפש צדק, בין גויים, בין יהודים, בכל מישור שהוא, בזה נבחן משה רבנו. "אֶהְבֶּתְּ צֶדֶק וְתִשְׁנֵא רָשָׁע".

תכונה זו של משה, להגיב על כל מעשה עֵוֶל, נובעת אמנם מאהבת הבריות הטבועה בו. אבל לא רק מאהבת הבריות, אלא גם מאהבת המקום. הקב"ה הוא א-ל רחום וחנון, והוא מלך אוהב צדקה ומשפט, וא"כ משה מרגיש, שאהבתו לה' מחייבת אותו לעשות כל אשר לאל ידו, שלא יהיה עֵוֶל בעולמו של הקב"ה, שיהיה רק צדק ומשפט בעולם, וכן להיות רחום וחנון אל הבריות. אם זה גוי - להיות רחום וחנון אליו בגלל צלם האלקים שבו, ואם זה יהודי - בגלל אהבת

מהנעשה בישיבה

● לאחר גשמי הברכה בהם נתברכנו בשבוע שעבר נערכה בישיבה שיחת ראש הישיבה יחד עם תפילת הודאה על הגשמים.

● בהנחיית הרב מורה נפחה בישיבה תכנית צורבא דרבנן

● עשרה בטבת- בליל י' בטבת התקיים סדר לימוד ליל שישי בהנהגת הרבנים שליווין ועובדיה בסימן יום הקדיש הכללי, ביום עשרה בטבת, לאחר התפילה התאספו תלמידי הישיבה במרתף השואה לסיור.

בו בזמן, השתתפו בבית העלמין באשדוד נציגי ורבני הישיבה באזכרתו של מיכאל סיטבון הי"ד, שנפל בי' בטבת תשס"ב. ● בשבת, לציון יום הקדיש הכללי, התארח בישיבה יצחק (איצ'ה) טאוב, ניצול שואה בן 89, יליד הונגריה ותושב ראשון לציון כיום, יצחק, ניצול מחנה ההשמדה אושוויץ ומאחורוני תאומי מנגלה מלווה קבוצות למסעות לפולין מזה עשרות שנים

וליווה מעל למאה משלחות עד כה. בעונג שבת מיוחד שהתקיים בישיבה עם קהל התלמידים ובהשתתפותו ובהשתתפות ראש הישיבה ורבני הישיבה סיפר איצ'ה את הסיפור הייחודי של שירת החסידים במחנה ההשמדה את השיר "וטהר ליבנו" בערב שמחת תורה, לאחר הסיפור ודברים מפי איצ'ה קמו ורקדו הנוכחים את השיר באווירת דבקות והתרוממות. איצ'ה ליווה את הישיבה בהמשך השבת בסיפורים מחייו

מזל טוב לגיל גוטליב לרגל נישואיו ● לרוני שטרנר לרגל אירוסיו ● לאורי דורון בהולדת בנו ● ליאיר גליק בהולדת ביתו ● תנחומי הישיבה לרב יצחק בן פזי בפטירת אמו

זכר לנופלים

מיכאל נולד בי"ב אייר תשל"ח בצרפת, ובגיל שנה עלה עם הוריו לארץ, שקבעו את מושבם בעיר אשדוד. בכיתה ח' שימש כמדריך קבוצת עולים מאתיופיה במרכז קליטה, ובגיל 17 הצטרף לצוות

ההדרכה בבני עקיבא בעירו, קשר שנשמר עם הסניף עד שנתו האחרונה. את לימודי ההסדר החל בישיבת "שעלבים" ובתום זמן חורף החל את לימודיו בישיבת "הכותל", במסגרת זו התגייס לחטיבת גבעתי שם שימש כחובש.

בשנה ד' החל את לימודיו במכללת "ליפשיץ", ובחורף תש"ס נישא למיכל תבל"א ועבר להתגורר בבית שמש. בתחילת זמן קיץ תשס"א החל את לימודיו בכולל הישיבה במסגרת לימודי "איסור והיתר".

בסוף חודש כסלו תשס"ב, בגיל 23, יצא מיכאל לשירות המילואים הראשון שלו. בעשרה בטבת, הכוח נתקל בגבול הירדני במארב של שני מחבלים, המחבלים חמושים ברובי ציד ירו ופצעו את הגשש, מיכאל סייע לגשש והתנדב להסתער עם המאג. במהלך ההסתערות נורה מיכאל בצווארו. מיכאל נפצע אנושות, ונפטר בדמי ימיו.

יהי זכרו ברוך.

מערכת העלון
אחראי בוגרים **אביעזר סוויל**
עורך תוכן **עופר סיון**
העלון נבנה תוך כדי
תנועה, לכן נשמח לקבל
הארות והערות
Misrad@hakotel.org.il

ישיבת הכתל - היכל וואהל
ת.ד. 603 ירושלים
91006
Tel: 02-6288175
Fax: 02-6271180
Www.hakotel.org.il